

SILVIA FEDERICI

“Geroz eta jende gehiago ari da ohartzen estatuak, kapitalismoak eta merkatuak ez dutela biziraupena bermatzen”

Apenas behar du aurkezpenik Silvia Federicik (Parma, Italia, 1942). Militante feminista, pentsamendu marxista eta feminista garaikideari egindako ekarpenengatik aski ezaguna da. Iruñean izan da Sorgin-ehizaren historiari buruzko I. topaketa feministan, eta bisita aprobetxatuz *Mundua berriz liluratuz: Feminismoa eta komunen politika* bere lanaz jardun dugu, Katakarak argialetxeak euskaratu berri duena. Kapitalismo basatiaren aurrean, feminismoa eta komunen politika proposatu ditu aterabidetzat.

 AMAIA LEKUNBERRI ANSOLA
 JOSU SANTESTEBAN

Titulutik hasi eta amaieraraino, egungo gauzen ordena aldatzera dei egiten duen lana da honakoa. Baina gauzak argi uzte aldera: zer da zuretzat mundua berriz liluratzea?

Niretzat mundua berriz liluratzea da kapitalismoak ezberdindu dituen hainbat kontu berriz elkar lotzea. Bai jendarteari zein norbanakook naturarekin dugun harremanari begira.

Saiakerak komunen politikari buruz dihardu, oso garrantzitsua bilakatu den kontua delako, hainbat talde sozialen politikaren erdigune baita. Politika hori feminismoaz nola harremantzen den ere hartu dut hizpide, eta komunen aldeko feminismoaz jardun.

Komunen politika bueltan da. Zerk eragin du?

Politika neoliberalak masa pobretzea eragin dute, gehienbat emakumeoi eragiten diguna. Pobreziaren feminizazioaz, desjabetzaz, desplazamenduez edo migrazio olatuez hitz egiten da, besteak

beste. Praktikan, ondasun eta erlazio komunal guztienganako eraso bat ematen ari da, zeinaren ondorioz espazio komunitarioen gaineko kontzientzia garatu den, baita espazio publikoaren gainekoa ere. Geroz eta gehiago ari baita murrizten espazio publikoa, bizitzako aspektu orori eragiten dion pribatizazio bortitza tarteko. Behinola gure kontrolpean egondako bizi eremuak merkantilizatzen ari dira. Ondorioz, estatuak edo kapitalak gure biziraupena bermatzen ez dutenaren kontzientzia garatzen ari da. Uste dut horregatik datorrela bueltan komunen diskurtsoa.

Goraldia bizi badu ere, komunak diskurtsoak izan ditu joan-etorriak, mugimendu iraultzaileen erdigunean egoteari dagokionez.

Kurioso da: XIX. mendera arte komunak diskurtso oso oinarrizkoa zuten mugimendu iraultzaileetan. Adibidez, XVI. eta XVII. mendeen bueltan, *Diggers* deiturikoak aurkitu ditzakegu:

lurrak okupatu eta landatzeari ekiten zion Ingalaterrako talde erradikal bat zen, lurraren pribatizazioari eta laborarien kanporatzeari aurre egin ziona. Frantziar iraultzaren osteko garaian ere baziren komunak kontzeptua zerabilten iraultzaileak, lurra guztiona eta pribatizatu ezina zela aldarrikatu zutenak. Baina XIX. mendetik aurrera, eta industrializazioa tarteko, aldaketa bat eman zen. Komunak diskurtsoak oinarri izateari utzi zion trantsizio momentua antzeman nahirik nabil, honi buruz beste lan batean jardutea gustatuko bailitzaidake. Sozialismoaren, fabrikaren, iraultza industrialaren, proletargoaren eta marxismoaren garapen unean, komunak diskurtsoa desagertu egin zen. Honen arrastorik ez da soldatagatik edo lan jarduna zortzi ordura murriztearen aldeko borrokan. Diskurtso iraultzailea asko aldatzen da XVIII. mendetik XIX. menderako igarobidean, eta komunak diskurtso orain dator bueltan.

Bueltan dator, baina komunaren ikuskera berriak ari dira sortzen. Hau positiboa da zuk defendatzen duzunari begira: aldez aurretik pentsatutako eta zaharkitutako komunaren ideiez harago joan behar dugula.

Gaur eguneko komunan pentsatzen dugunean iraganera itzulera irudikatzeak ez dauka zentzurik. Iragana ez da errepikatuko. Gainera, ez dago komuna eredu unibertsal bat. Ereduak borrokaren bidez garatzen dira, borrokaren ondorio izan behar dira, eta adierazten digute zer den posible. Borroka esperimendazio prozesu bat ere bada.

Hainbat aspekturi begira, ezinbestekotzat dituzu komunak.

Komunen sorkuntza garrantzitsua da ez bakarrik bizirauteko, baita borrokarako eta erresistentziarako ere. Antolakun-

Politika neoliberalak masa pobretzea eragin dute, gehienbat emakumeoi eragiten diguna

tzarako lehenetsuna dira, harremanak eta produkzio ereduak aldatzeko gai diren antolakundeek sorrera ahalbidetu dezaketena. Komunaren eraikuntza indartu gaitzakeen bide ahaltsua da, elkar-tasuna sortzea ahalbidetuz. Ez bakarrik bizidunetik elkartasuna, baita hildakoenganakoa ere: historia berreskuratuz, gure borroka esperientzia testuinguru zabalagoan, zerbait handiagoan, kokatuz. Komuna iragana eta oroimen historikoa berreskuratzeko bidea ere izan baitaiteke, isolamendu individual zein historikoa ekidin diezagukena.

Komunak, zerbait izatekotan, harreman sozialak direla diozu.

Komunan pentsatzen dugunean ez dugu lur zati batean pentsatzen, baizik eta antolamendu sozialerako printzipio batean, sistema sozial batean, estatuaren eta merkatuaren oso bestelako logika batean. Komunan pentsatzean aberastasun naturala eta ekoiztutako aberastasuna nola elkarbanatu hausnartzen dugu, besteen bizitzetikiko erantzule ginez eta indibidualismoa gaituz, eta erabakiak modu kolektiboan eta asanblearioki hartzeari bide emanez. Hori da niretzat komuna: Estatuaren eta merkatuaren oso bestelako logikaz antolatutako jendarte bat, zeinetan autogobernurako elementuen eraikuntzari ekiten zaion.

Antolamendurako asanblearismoan oinarritzen den jendarte baten aldekoa zara. Alabaina, kontsentsuarekin kritikoa ere bazara.

Kontsentsuak demokratikoa dirudien arren, sarri ez da hala. Adibidez, erreprodukzioarekiko harreman ezberdin batek abiatzen bagara, guztiok ezin gaitzeko hamar orduko eztabaidetan murgildu. Horregatik esaten da sarri, kontsentsuak aproposa dirudien arren, indartsuenari zaiola lagungarri: familiarekiko betebeharrak ez duenari, gau osoa eztabaidan eman dezakeenari. Garrantzitsua da kontu hauek guztiak mahaigaineratzea.

Komunen diskurtsoa are gehiago hedatuz joango dela baieztatu duzu.

Derrigorrean hedatuko dela iruditzen zait, geroz eta jende gehiago ari baita ohartzen estatuak, kapitalismoak eta merkatuak ez dutela biziraupena bermatzen. Krisi erreproduktibo ikaragarri baten ateetan gaudela ohartzen ari den era berean. Izan ere, etxetik kanpo lan egin, lana bukatutakoan merkatuan erosketak burutu, eta ostean garbiketa

lanetan eta sukaldean aritzearen logika ez da sostengarria. Aurrez sukaldatu-tako janaria erosi dezakegu, ados, baina haur bat izanez gero, zer egingo du merkatuak beronen biziraupena bermatzeko? Bestalde, aurrez prestatutako janaria aipatu dugula aprobeztatu: janari zatar eta merke horrek gorputza eta bizitza suntsitzen dizkigu, gaixotasun berriak azaleratzen dira, minbizi epidemiak kasu. Eta honekin ez naiz ari esaten bizitza aurrera atera ahal izateko aurrez prestatutako janaria erosten duen emakumea erruduna denik. Esaten ari naizena da erreproduzio moduz ezberdinak behar ditugula.

Emakumeak dira erreproduzio lan ez arduratu ohi direnak, lan indarra sortzeko oinarritzko egitekoa, eta hargatik, zure hitzetan, iraultzaren "zero puntua". Bere garaian, Soldatak Etxeko Lanentzat mugimenduko partaite izanik, erreproduzio lanentzako soldata aldarrikatu zenuen.

Ezbairik gabe, etxeko lanengatik soldataren aldarrikapena oso garrantzitsua izan zen 70eko hamarkadan. Mugimendu feministak indar handia zuen garai hartan, harreman berriak kontratatze-ko indarra zeukan: izan emakumeen artean, emakume eta gizonen artean, emakumeen eta kapitalaren artean, zein emakumeen eta estatuaren artean. Gure bizitzak aldatu zitzaizketen lorpenak egiteko indarra geneukan. Soldatapeko lanak lanaldi bikoitza dakar, kapitalismoari mesedegarri zaiona, sekulako aberastasuna ahalbidetzen baitio. Egun, emakumeen %80ak etxetik kanpo lan egiten du eta hala ere txiroenak, eta ondorioz beldurtuenak, beraiek dira. Hala bada, etxeko lanengatik soldata exijitzen dugu, nahiko da ordaindu gabeko lanak egiteaz. Kapitalismoa egiten ari garen lanak ordaintzera derrigortzen dugu. Ez emakume izateagatik, baizik eta gizonak egiten ez dituzten lanak ordainetan.

Gaur egun, gatazkak bere horretan dirau. Postura berbera mantentzen duzu?

Batetik, baliabideen problematika dago. Jendeak lan eta lan dihardu, eta lan esparruaz kanpoko beharrezko lanetan irabazten duenarekin erosi behar du derrigor: baita haur eta nagusiak zainduko dituen pertsona bat ere. AEBetan emakume askok bi lan dituzte, eta zorpetu egiten dira hala ere, hilabete amaiera hartzeko zailtasunak medio. Halako

egoeretan, baliabideak eskuratzeari dagokionez gatazka sortzen da.

Bestetik, lanen berrantolaketaren problematika dugu. Hortxe dago lanak gizonekin elkarbanatzearen aukera, baina zer gertatzen da ez badugu ondoan gizon bat? Bakarrik bizi bagara? Edo beste emakume batekin? Noski gizonak lanak emakumeekin elkarbanatu behar dituztela, baina hori ez da konponbidea. Gakoak antolatze modu komunitario eta kolektiboagoan datza. Erreproduzio modu komunitarioagoak sortzeko sare soziala sendotzen du, baita emakumeen arteko harremanak ere. Are gehiago, estatuari aurre egiteko botere gehiago eta aberastasunaren birjabetzarako modu gehiago ahalbidetzen ditu. Hori da nire gaur eguneko postura.

Komunaren eredu berri bat eraikitzeari begira, lan erreproduktibo berregituraketak oinarritzko egitekoa behar luke. Zure iritziz, emakumeek egin beharreko lana da.

Emakumeak izan behar dira lan hori egiten dutenak, emakumeak direlako albo kalte gehienak pairatzen dituztenak. Gizonak ez dira lan horretaz arduratuko. Ezagutzen duzu haurren haziera berregituratzeaz arduratzen den gizon talderik? Beren programa sozialaren baitan haurtzaindagei buruzko eztabaida txertatzen duenik? Bada, ez. Horregatik, lan hori gizonak egiteko zain bagaude, hil gaitezke. Gainera, nik uste emakumeak baduela belaunaldiz belaunaldi jasotako esperientzia. Trebatuenak eta interesatuenak gara. Honek ez du esan nahi gizonak berregituraketa prozesuan parte hartu ezin dutenik, baina erabakitzeko ahalmenak emakumeena behar luke.

Marx-ek metatze primitibo deitu zuena indarrean da gaur egun ere, komunaren diskurtsoaren itzulera testuinguruan presente. Gainera, globalizazioarekin eta neoliberalismoarekin, normalizatu ez ezik muturrera eramanez diozu. Zein aspektutan antzeman dezakegu?

Egun metatze primitiboak hitz egiten da kapitalismoaren azken fasera mugaturiko zerbaitek ez zela izan adierazteko. Hortxe dirau, eta une erabakigarrietan ematen da, atzera-egite uneetan, kapitala bere oinarriak berreraikitzen derrigortzen duten krisialdietan. Eguneko kapitalismoa basatia da, zeina moduz ezberdinetako desjabetzeaz baliatzen ari den. Lurraren desjabetzea ematen ari da.

Berriz ari dira gertatzen masa desplazamendu ikaragarriak. Erabateko desjabetze batez ari gara, milioika norbanako egoera guztiz zaurgarrietan lan merkatura bideratzen dituenak, eta produkzio merkatuaren mendeko bilakatzen gaituena, derrigorrean. Hala bada, desjabetu egiten gaituzte, merkatuarekiko geroz eta menpekoago bilakatuz. Horrek esan nahi du geroz eta diru gehiago irabazi beharrean aurkituko garela bizitza sostengatzeko, eta esklabutza egoerak sortzen ditu, pobretze kondizioak. Guzti honengatik hitz egiten dugu gehienbat emakumeak kaltetzen dituen metatze primitiboaren itzulera.

Hori da niretzat komuna: Estatuaren eta merkatuaren oso bestelako logikaz antolatutako jendarte bat, zeinetan autogobernurako elementuen eraikuntzari ekiten zaion

Metatze primitiboak hainbat modutara kaltetzen ditu emakumeak, lurren desjabetze bidez, kasu. Horren adierazle, munduko hainbat tokitan emakumeak gehiengo dira lurraren desjabetzaren kontrako borrokan lehen lerroan. Itsasoz bestaldeko kide hauek erresistentzia eredu berriak ari zaizkigu aditzera ematen?

Bai, noski. Gaur egun, iraganean bezala, hainbat tokitan emakumeak dira komunak sortu, defendatu eta lurra babesteko borrokan buru. Ohartzen baitira behin lurra kutsatutakoan komunitatea osorik galtzen dela, petrolio-konpainia batek esku hartzen duenean, adibidez: laborantzian jarraitzea eragozten du, bertan bizitzea galarazi. Bestetik, txirotzearekin eta jendartearen urbanizatzearekin, komuna berriak sortzen ari dira. Jendea landa eremutik hirira kanporatzeak kolektiboak diren erreproduzio modu berriak sortu ditu: jantoki herrikoiak, hiri baratzak, ... sare komunitario oso bat sortzen dutenak. Liburuan hizpide ditut Hego Ameriketako zein Afrikako emakumeak, hiriguneetan espazio publikoa okupatzen dihardutenak, lur horretan erein eta bertatik uzta jasotzeari ekin diotenak. Feno-

meno berria da, hiria eta landagunearen arteko bereizketa ezabatzen duena. Hala bada, interesgarria da adibideoi erreparatzea, antzemateko nola indartzen duten bai erresistentzia zein estatuari aurre egiteko gaitasuna, nola ahalbidetzen duten zaurgarritasun egoeratik indar gehiagoko posizio bat hartzera igarotzea. Dagoena defendatzeko balio die, baita birjabetze prozesuak antolatzeke ere.

Elkarren artean batu, antolatu eta komunitatean bizitzearen aldeko ideia hedatzen ari bada ere, bidean oztupo handi bat identifikatu duzu: teknologiarekiko erakarpena.

Gatazka daukat teknologia digitalarekin zerikusia duen oro ospatzen duen ikuskerarekin, mugikorra, iPad-a eta antzerakoak komunitate eraikitzaile gisara ulertzeko joerarekin. Berez ez

dira hain eraikitzaileak, izatez harreman sozialak indibidualistagoak bilakatzeko ari dira, elkarrengandik urruntzen gaituzte. Gaiarekin loturan, oso garrantzitsua den beste aspektu bati erreparatu behar zaio: tenologia horren ekoizpenak ondasun komunal asko eta asko suntsitzen ditu, baliabide naturalen suntsiketara baitago ekoizpenaren oina-

Noski gizonek lanak emakumeekin elkarbanatu behar dituztela, baina hori ez da konponbidea

rrian. Honetaz ozen hitz egiten ez bada ere, teknologia berri hauek lan esklabuz ekoizten dira, babesgabetsun bortitza bizi duten langileen eskulanaz. Odol asko isurtzen da aparailu teknologiko hauen ekoizpen prozesuan. Nola, bada, ospatu dezakegu teknologia hauen erabilera? Birpentsatu beharko genuke zeri deitzen diogun aberastasuna, zer den balioa eta zeri ematen diogun. ●

Kalean da maiatzeko

aizu!

- Artsakh Errepublikan barrena
- Bizitzarako Margoak Andetxean ikusgai
- 21. Korrika argakiz argakiz
- Paula Estevez arin-arin
- Xenofobiaren aurkako besarkadak

Urte osoko harpidetza (Hego Euskal Herria eta Espainia) **29 €**
aizu.eus